

Õpetajate Leht.

Lapsed, kes elavad kirikus.

<https://opleht.ee/2013/12/lapsed-kes-elavad-kirikus/>

23. dets. 2013 Meeli Parijõgi

Kui lastelt koolis küsitakse, kus ta elab, vastab mõni, et Õismäel, mõni, et Pääskülas. Mõni vastab, et kirikus. Seepeale tuleb lapse õpetaja enamasti olukorda uurima. Tallinna Peeteli kiriku sotsiaalkeskuses leiab praegu peavarju kaheksa last. Miks ja kuidas nad seal elavad?

Peeteli kiriku sotsiaalkeskuse direktor Mati Sinisaar jutustab, et 1997. aasta märtsis sattusid mõned nende koguduse liikmed öösel kell kaks Kopli liinidele ja leidsid tänavalt üheksa koduta last. Kõige noorem oli kuueaastane, teised seitse kuni üksteist aastat vanad. Nende kambapealik oli viieteistaastane Andrei. Lapsed nägid nii õnnetud välja, et neilt küsiti, kas süüa on vaja. Sel ööl viidi neile kaks kotitäit vorsti ja saia. Lapsed sõid selle ära ning samal ööl viidi veel kaks kotitäit. Seejärel arvati, et jumalale meelepärane tegu on tehtud ja projekt lõppenud.

Aga järgmisel õhtul mõeldi, et midagi oli väga valesti. Mindi tagasi ja viidi lastele uuesti toitu. Seda hakati tegema paar korda nädalas. Õige pea selgus, et lapsed elasid mahajäetud majades ema ja isata ning olid loonud omalaadse kommuuni. Nuusutasid ja varastasid. Mõne lapse mõlemad vanemad olid surnud, teisel istus ema vangis ja isa oli läinud tagasi Venemaale. Enamasti olid vanematel väga suured probleemid. Nad elasid samasugustes tingimustes, aga kõrvalmajades omaette kommuunis. Lapsed elasid omapead mitmekesi tühjades tubades. Elektrit ja vett seal ei olnud. Nende lastega tehti esimesel aastal ainult tänavatööd. Viidi loodusesse matkama, Palmse mõisa, Aegna saarele. Tüüpiline päev nägi välja nii, et kolme istekohaga Ford Transiti bussi pandi umbes 15 last. Pakiruumi varuti vorsti ja jalgpalle ning sõideti linnast välja. Tehti sporti, aga ka palju tööd – koristati loodusest prügi. Algusest peale kehtis põhimõte: et süüa saada, peab tööd tegema.

Lapsed tahtsid tihti tulla kirikut vaatama. Aga kirikus polnud elektrit ega vett. Polnud ühtegi ruumi, kuhu lapsi kutsuda.

Kodutud lapsed taastasid kirikut

Sinisaar jutustab, et just enne jõule 1938 valminud Peeteli kirik suleti rahvasaadikute täitevkomitee otsusega 1962. Sellest sai 31 aastaks Eesti Telefilmi võttepaviljon. Kogudus sai kiriku tagasi 1993. „Sellisena,” näitab Sinisaar fotosid seintel. Hoone oli mahajäetud ja varemetes. Küttesüsteemi ei olnud. Ühest kraanist keldris tilkus külma vett. Kirikusaali aknad olid kinni müüritud. Õpetajat oli raske leida. Koguduses oli umbes 35 liiget ja majandusvõimalused väga kehvad. 1996. aastal tuli õpetajaks Aavo Üprus, kes hakkas rääkima kiriku sotsiaalsest rollist ja sotsiaalsest vastutusest ühiskonnas – kirik peaks olema koht, kus hättasattunud saavad abi. Tema nägemuses oli kirik avatud 24 tundi ööpäevas. See mõte ei meeldinud paljudele. Kui kogudus hääletas tema õpetajaks jäämise poolt, siis koguduse juhatus lahkus.

Aasta pärast, 1997. aasta sügisel hakkasid viis vabatahtlikku meest kirikus remonti tegema. Kaks neist olid just vanglast välja saanud kodutud, üks läheduses elav töötu alkoholilembene mees, kellel olid Sinisaare sõnul kuldne süda ja kuldsed käed. Lisaks paar koguduseliikmete sõpra.

Kui kiriku kinnimüüritud aknad avatud said, siis ei teinud selleks tööd ükski firma, palgaline töötaja ega kogudude liige, vaid kodutud lapsed. „Andsime neile kiriku võtme ja ütlesime, et kui nad aitavad aknaid lahti raiuda, siis nad võivad siin olla. Noorim, kes seda tööd tegi, oli kümneaastane. Lapsed ronisid tellingutele ning raiusid kangi ja haamriga aknaid lahti. Nad magasid neli kuud kirikus põrandal. Hommikul andsime neile süüa,” meenutab Sinisaar.

Teisel korrusel oli vanasti pastoraat, kus elas kirikuõpetaja pere. Esimese asjana tegid kodutud mehed korda köögi ja kolm tuba. Praegune peapiiskop Andres Põder õnnistas selle 1997. aasta 23. detsembril tänavalaste päevakeskuseks.

Sinisaar jutustab, et lapsed käisid seal 1998. aastal lihtsalt mängimas: „Tüüpiline päev nägi välja nii, et lapsed nuusutasid väljas meid oodates liimi ja tegid suitsu. Kiriku ümbrus oli paksult liimipotte täis. Kui me tulime, mängisid nad päevakeskuse põrandal mänguautodega, tegid köögis süüa, käisid väljas suitsu tegemas. Kord oli majas – toas ei suitsetatud. Hiljem saime duširuumi, mis on senimaani kasutusel. Selleks andis raha Toidupanga asutaja Piet Boerefijn. Kui duširuum valmis, mõtlesime, et pakume lastele, kes on nõus kooli minema, võimalust siin ööbida. Jumalat uskuma ei pea, piiblit lugema ja jumalateenistusel käima ei pea, aga koolis peab käima.” Kaks esimest last tulid siia elama 1999. aasta jaanuaris. Mõlemad olid 11-aastased tüdrukud. Siis hakkasid teisedki lapsed tasapisi tulema. Mõni mõtles enne paar kuud, mõni aasta. Ent esimese aasta lõpuks elas teisel korrusel 12 last. Päevakeskuse töö jätkus kiriku saalis.

13-aastaselt esimesse klassi

1998. aastal oli päevakeskus lahti neljal-viiel päeval nädalas. Lapsed said seal süüa, mängida, riideid. Laste arv kasvas kiiresti üheksast kolmekümneni. Peaaegu kõik olid venekeelsed. Nende vanus ulatus kuuest viieteist aastani. Mõned neist jõudsid kooli harva, paljud mitte kordagi. Sellest ajast on palju fotosid, mida vaadates võib arvata, et sellisest keskkonnast polnud tõesti võimalik koolis käia. Näiteks püüdis üks tüdruk alati 1. septembril kooli minna, aga õpetaja ütles, et tal on täid peas, las ema peseb lapse pea puhtaks, siis võib tagasi tulla. Kuna tüdrukul ema polnud ja kodus vett samuti mitte, siis ütles ta mõne inetu sõna ja see jäigi tema esimeseks ja viimaseks koolipäevaks. See tüdruk läks esimesse klassi 11-aastasena. Üks poiss läks esimesse klassi 13-aastaselt. Siis, kui ta leidis endale Lõuna-Eestis kasupere ja üks väike maakool nõustus ta vastu võtma. Noormees lõpetas põhikooli ja läks ehitusfirmasse tööle ning on nüüd pereisa. „Sügav kummardus õpetajatele, kes ta kooli vastu võtsid!” sõnab Sinisaar.

Päevakeskuses on jõulumeeleolu. Tüdrukute korrusel seisavad kuusepuu all päkapikusussid, laste nimed peal.

Kui vaadata fotosid remondieelsest ajast, saab aimu, kui suur töö on ära tehtud. „Meile on osaks saanud palju õnnistust ja oleme kohanud väga palju häid inimesi. Meil endil vahendeid ei ole, aga ettevõtjatel ja teistel vahvatel inimestel on,” vastab Mati Sinisaar.

Lastele räägitakse, et kodutute laste tööd on siin väga palju ja seda tuleb austada. Tüdrukutele duširuumid on juba 14 aastat iga päev kasutuses, aga väga hästi hoitud ja näevad välja nagu uued. Senimaani pole pidanud remonti tegema.

Tüdrukute magamistoas elab praegu ainult üks 10-aastane tüdruk Põhja-Tallinnast. Tema kodus olid kitsad ja keerulised tingimused. Aknad ja laed hallitasid ning tüdruk oli seepärast pidevalt haige. Ema kirjutas avalduse, et laps võiks siin elada. Nüüd on tüdruk terve ja käib koolis. Hiljuti tuli üks ema sooviga majutada päevakeskusesse oma 12-aastane tütar, kes hulgub ja koolis ei käi. „Tahame pakkuda lastele turvalist õpi- ja elukeskkonda – rahulikku ööund, hügieenitingimusi, toitu. Kõigil lastel seda kodus pole. Sageli on probleeme vägivaldse kasuisaga,” kommenteerib Sinisaar.

Positiivse narkotestiga jääd taskurahata

Ühes toas elab juba kolm ja pool aastat seitsmeteistaastane Viljandi tüdruk. Tuba on piinlikult puhas ja korras. Siin-seal jõuluehted, ukselingi küljes ripub pisike suveniir-kingipakk. Miks tüdruk siin elab? Sinisaar selgitab, et kui viimane venekeelne gümnaasium Viljandis suleti, saatis ema eesti keelt mitte

oskava tütre Tallinna tädi juurde. Tädi pandi aga vangi. „Kohtusime tüdrukuga ühes Kopli korteris, kus noored elasid omapead. Osa neist tarvitas narkootikume, süüa polnud. Pakkusime talle võimalust siia elama tulla. Tüdruk käib praegu õhtukeskkoolis 11. klassis. Varem elas ta siin koos vanema õega, aga nüüd on õel endal pere ja väike laps. Tüdruk on vaikne, pidudel käia ei taha. Kui võimalust on, siis läheb nädalavahetuseks Viljandisse emale külla. Osa laste jaoks ongi siinne elukoht nagu õpilaskodu, teistel pole siit suurt kuhugi minna. Oleme lahti ööpäevaringselt ja aasta läbi.”

Seinal silmab esmaabijuhendit ja taskuraha maksmise korda. Iga laps saab taskuraha, kui koolis on hinded korras, käitumine viisakas, kui ta peab kodukorrast kinni, tundidest põhjusega ei puudu ja sõltuvusaineid ei tarvita – siin tehakse ka narkotesti.

Peeteli kiriku päevakeskuses on jõulumeeleolu. Fotod: Raivo Juurak
Poisid elavad renoveeritud keldrikorrusel varsti juba 13 aastat. „Et siin elada, peab tahtma koolis käia,” rõhutab Sinisaar. „Sundida pole võimalik, rõhume nende motivatsioonile. Alati võib ära minna. Ütleme, et ärge siis aknast välja ronigu, ukseid käivad ka lahti. Siin seitse-kaheksa-üheksa aastat elavaid poisse on palju. Kõige kauem on siin elatud 22. eluaastani, kuna noormees käis järjest kahes kutsekoolis. Tavaliselt lahkutakse 19-aastaselt.

Poisid koristavad oma ruume korralikult. Duširuumis pole kolmeteist aasta jooksul midagi lõhutud. Selle eest oleme tänulikud. Aga ega kõik mõistagi võluvitsa väel muutu. Vahel võtab väga kaua aega, enne kui laps otsustab oma harjumusi muuta.”

Päevakeskuse uksest astuvad sisse esimesed koolist tulevad lapsed. Pool kolm saab süüa. Kogu toit tehakse oma majas, köök töötab seitse päeva nädalas. Täna on tööl Katja, kes vaaritab ühepajatoitu, kohupiimavormi ja kisselli. Kööki

ehitada aitas taas Toidupanga asutaja Piet Boerefijn. Kui kõhud täis, hakatakse koolitükke tegema.

Kõht täis ja puhtad riided seljas

Väike tüdruk tuleb, ranits seljas. Sinisaar: „Tema on üks huvitav eksemplar – tal on kõik hinded viied.”

Külla tuleb ilus noor daam – endine kasvandik, kes lahkus kolm aastat tagasi. Tema elas siin kaks aastat koos oma kahe õe ja vennaga. Ta tundis siin kõiki lapsi ja leidis nende seast ka esimese armastuse. Rõõmsameelne neiu toob kingituseks hiiglasuure kommikarbi. Meenutab hea sõnaga päevakeskuses veedetud aastaid – kasvatajad olid head ja abivalmid, õpetasid distsipliini, puhtust ja korda. Tüdruk lõpetas keskkooli ja astus mereakadeemiasse. Vahepeal elas Soomes, nüüd töötab Inglismaal. Töö olevat paberitöö ja palk normaalne.

Praegu elab keskkuses kaheksa last, kolm tüdrukut ja viis poissi. „Me ei taha olla asenduskodu ehk lastekodu,” selgitab Sinisaar. „Lastekodusid on Eestis piisavalt. Oleme midagi õpilaskodu ja noortekodu vahepealset. Õpilaskodu on suviti suletud, meie oleme avatud kogu aeg. Mõned lapsed veedavad siin ka jõulud ja vana-aastaõhtu.

Meie töö aitab koolis õpetajate tööd kergemaks teha. Kui lapse põhivajadused on täidetud, ta on korralikult maganud, kõht on täis ja puhtad riided seljas, kodused ülesanded ka tehtud, läheb õppimine hõlpsamini. Selliseid keskusi, mis aitaksid lastel haridust omandada, kui vanemlikud õigused on vanematel alles, on palju Taanis ja Soomes. Neilt oleme vastakuti külas käies kõvasti õppinud.”

Põhikohaga töötab keskkuses 20 inimest, sealhulgas kokad, raamatupidajad, sekretär, direktor, kasvatajaid on kaheksa.

Galina on siin kasvatajana töötanud keskuse avamise esimesest päevast 12 aastat tagasi. Tal oli valida kahe tööpakkumise vahel. Galina mäletab kahte esimest kasvandikku. Nad olid 12–13-aastased ja kohale tõi nad kirikuõpetaja. Nad käivad senimaani keskkuses külas. Galina tegeleb igas vanuses lastega, nii päeval keskkuses käijate kui ka siin ööbijatega. Alguses olevat lapsed vaiksemad, nende usalduse võitmine võtab aega.

Kõigepealt tehakse koolitööd ära – kolmest viieni on õppimisaeg, pärast seda vaba. Peale mängimise meeldib päevakeskuse lastele käsitööd teha. Nad õmblevad ise mänguasju, ka poisid saavat sellega hästi hakkama. Käsitöö tegemine mõjub pealekauba rahustavalt.

Otsitakse õpetajat

Meeskonnas on erinoorsootõtaja, sotsiaaltõtaja, osalise koormusega õpetaja. Tal on kodus väike laps ja kauem ei saa olla. Ka kasvatajad aitavad koduseid ülesandeid teha, aga vajadus õpetajate järele on suur. Päevakeskuse õpetaja on laia profiiliga, ta peab suutma õpetada kõiki aineid.

Seikluskasvatus on põimunud töökasvatusega. Juba 11 aastat elavad lapsed koos kasvatajate ja vabatahtlikega suviti Saaremaal. Seal on oma maatükk ja kaks maja. Need ehtasid lapsed ise koos saksa õpilaste ja meistrimeestega.

Saksamaal on üle kümne aasta partnerkool, mille õpilased käivad sotsiaalprojekti raames Peetelile abiks. Eelmisel suvel käis 30 saksa õpilast Saaremaal suvelaagrit ette valmistamas. Lapsed elavad Saaremaal nagu maakodus ikka – aitavad naabreid, teevad küttepuid, matkavad, ujuvad, mängivad indiaanlasi ja ronivad puu otsa. Õhtul istuvad lõkke ääres ja laulavad kitarriga saatel. Lisaks on suvelaagrid Norras. Sel suvel käis rekordiliselt 90 last Peeteli kirikust Norras laagrites. Osa lastest elas ka Norra peredes.

Kui paljude lasteni Peeteli abi jõuab? Umbes 70 last ja noort saab iga kuu abi. Osa neist elab keskusel, ligikaudu 25 last külastab päevakeskust, lisaks saab toetust paarkümmend last ja noort – jalanõusid, riideid, taskuraha, õppevahendeid, suvelaagri, peale selle toetatakse noori erinoorsootõõga.

135 peret saab Peetelist kaks korda kuus toidupaki. Nendes peredes võib kokku olla üle paarisaja lapse. Toiduabi raha tuleb kristlikult johaniitide ordult. Selle eest ostetakse poest värskeid toiduaineid – kala, vorsti, juustu ... Lisaks jagatakse Euroopa Liidu ja Toidupanga toiduabi, palju toetavad eraisikud ja firmad. „Me saame oma tööd teha ainult tänu toetajatele,“ sõnab Sinisaar. „Eraisikuid on palju ja eri maadest, õnneks järjest rohkem ka Eestist. On inimesi, kes kannavad püsimaksekorraldusega iga kuu teatud summa meie arvele. Nad on käinud kohapeal vaatamas, kuhu nende raha läheb, ja veendunud, et toetavad õiget asja.

Eelmise aasta oktoobris arvasime küll, et peame keskuse sulgema. Raha jätkus umbes kaheks kuuks. Selliseid olukordi tuleb ette, aga alati on jumal saatnud kellegi, kes annetab.

Kui õppida tahad, aitame

Toetajate seas on palju meie mõistes tavalisi inimesi. Mõni töötab arvutitehnikuna, mõni trammijuhina, on ka edukaid ettevõtjaid, klubisid ja ühendusi. Kõigi tausta ei tea. Miks inimene meile iga kuu raha kannab, peab tema käest küsima.

Hea, et lapsed on valmis abi vastu võtma. Küsisime endistelt kasvandikelt, kes nüüd on eluga toime tulevad täiskasvanud, mis neid siin aitas. Nad vastasid, et

väga lihtsad asjad. Kui kõht oli täis, võttis pea paremini koolitükke. Kui riided olid puhtad ja korralikud jalanõud jalas, tekkisid uued sõbrad. Neil oli suurem motivatsioon õppida. Taskuraha süsteem toimis. Seda sai ainult siis, kui hinded olid korras. Ja töökasvatus, kus lapsed teevad Norras laagris igal suvel tõsist tööd – aitavad remonti teha, maja värvida. Nad peavad kõike ise tegema – kartuleid koorima, põrandaid pesema. Mõnigi poiss tegi sellist tööd esimest korda elus ja pärast aitas kodus ema.”

Sinisaar näitab fotosid aastast 1997 – tänavalaste pildid, nende kõrval samad lapsed täisealistena, oma pulmapiltidel. Kellel on juba kolm last, kes elab mehega Norras, kellel on briljantselt puhas kodu. Ühe endise kasvandiku laps elab samas päevakeskuses.

Sinisaar meenutab: „See poiss elas ema ja isaga mahajäetud majas, kus polnud vett ega elektrit. Ta ei käi päevakeskuses, aga on saanud meilt 12 aastat toetust – taskuraha, riideid, jalanõusid, õppevahendeid – ning käib iga suvi meie laagrites. Selliseid noori on üle Eesti umbes 25. Meil on nendega leping: kui nad tahavad õppida, siis aitame. Kooliskäimist on lihtne kontrollida – meil on e-kooli paroolid. Meie erinoorsootõtaja suhtleb nende vanematega, õpetajatega, sotsiaaltöötajatega. Silm on peal. Narkoteste teeme ka. Kui see on positiivne, on toetusega ühel pool.

Siin on poiss, kes elas mahajäetud kuuris. Õpetaja tõi umbes 10-aastase poisi meile, ütles, et lapse ema pole ta näinud, aga paistab, et laps vajab abi. Meil elas poiss üheksa aastat. Ta ei rääkinud alguses peaaegu üldse, aga nüüd suhtleb vene, eesti, inglise ja norra keeles.

Sellel pildil olev poiss töötab Norras, teenib raha, et osta Eestis korter. Eelmisel aastal küsisime, kas ta suitsu teeb. Ta vastas, et jättis suitsetamise 11-aastaselt maha. Siis, kui meile elama tuli.”